

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en nabije parkaanleg in Grimbergen (Humbeek)

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°;

Gelet op het ministerieel besluit van 9 maart 2020 tot voorlopige bescherming als monument van het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en nabije parkaanleg in Grimbergen (Humbeek);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 27 mei 2020 tot 26 juni 2020 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op de opmerkingen en bezwaren van de zakelijkrechthouders, gegeven op 30 juni 2020, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en nabije parkaanleg aantoonst;

Overwegende dat het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en nabije parkaanleg van algemeen belang is omwille van de historische, de architecturale, de artistieke en ruimtelijk-structurende waarde;

Overwegende dat het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en dienstwoning, bijgebouwen, poortgebouw met toegangsbrug, omgrachting met ereplein, lustpaviljoen en schuur, toegangshekken, nabije parkaanleg met moestuin, nutsgebouw, muurserre en toegangsdraven, als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het Gravenkasteel van Humbeek is een representatief en illustratief voorbeeld van hoe een nieuw opkomende generatie van adel erin slaagde haar positie te herbevestigen in de veranderende 19de-eeuwse maatschappij, meer bepaald binnen de nieuwe politieke ontwikkelingen na de Franse Revolutie en binnen het ontstaan en de groei van het jonge Koninkrijk België. De nieuwe eigenaars en bewoners, de families le Candele en Lunden, zullen hun adellijke status verhogen door het te verbinden aan de opwaardering van een machtig feodaal kasteel. Zij zullen in de loop van de 19de eeuw de verouderde gebouwen grondig restaureren en omvormen tot een imposant kasteelcomplex met een vernieuwd uiterlijk naar de gangbare mode en met een luxueuze interieuraankleding naar eigen smaak van de bewoners. Daarnaast zullen zij zich manifesteren door hoge posten te

bekleden op politiek en militair vlak binnen het Koninkrijk België en op lokaal vlak als burgemeester.

Het Gravenkasteel van Humbeek getuigt van een lang en rijk historisch verleden, dat teruggaat tot de feodale heerlijkheid van Humbeek. Tijdens het ancien regime behoorde het kasteel toe aan een opeenvolging van bevoorrechte en invloedrijke adellijke families die een belangrijke politieke, militaire of diplomatieke rol speelden binnen het hertogdom Brabant en aan de toenmalige koninklijke hoven. Het middeleeuws kasteel, voor het eerst duidelijk vermeld in een notarisakte van 1374, groeide uit van een grootse waterburcht tot een omweld buitenverblijf met parkaanleg en jachtgebied, gelegen aan de rand van een oud bosgebied. Met de Franse overheersing komt het kasteeldomein bij openbare verkoop in handen van een nieuwe generatie van welgestelde renteniers van adellijke afkomst, die de verouderde gebouwen en het omliggende park zullen opwaarderen tot een groots kasteeldomein.

Het historisch belang van het Gravenkasteel van Humbeek is onlosmakelijk verbonden met zijn invloedrijke adellijke bezitters. De heerlijkheid van Humbeek wordt in de 10de eeuw voor de eerste maal vernoemd als behorend tot het vrije goed van het Sint-Romboutkapittel van Mechelen. In 1260 zal het kapittel van Mechelen de heerlijkheid als leengoed afstaan aan de machtige familie Berthout, heren van Mechelen en van Grimbergen. Na verkoop in 1313 komt de heerlijkheid in bezit van de adellijke familie Bouchout tot 1606, wanneer Karel de la Marck, graaf van Arenberg het goed dient te verkopen. Tussen 1606 en 1644 wordt het kasteel meermaals verkocht tot het wordt verworven door de Franse adellijke familie le Cocq. In 1694 wordt Jacques le Cocq tot graaf verheven en wordt de heerlijkheid Humbeek een graafschap. De familie le Cocq zal het kasteel in bezit houden tot 1792. Tijdens van de Franse overheersing verleent het kasteel tijdelijk onderdak aan de Franse familie de la Rochefoucauld.

In 1804 wordt het kasteel met bijgebouwen, gronden en bossen openbaar verkocht aan de Antwerpse baron André le Candele. De zoon, baron Louis le Candele, en bij erfenis de familie Lunden zullen het kasteeldomein bewonen en verder uitbouwen tot een groots waterkasteel in neotraditionele stijl gelegen in een ruim omgevend park aan de rand van het historisch sterrebos.

De opeenvolgende generaties Lunden zullen op het domein een stoeterij uitbouwen, waartoe in 1904 en 1910 grote stalvleugels worden opgericht. De paardenhouderij Lunden was wijdvermaard voor het fokken van raspaarden. De oprichting en uitbouw van een groots kasteelannex van stalvleugels voor de stoeterij in soortgelijke stijkenmerken als het kasteel, bezorgde een nieuwe impuls aan het economisch beheer van het domein en gaf een nieuw cultureel elan aan de kasteelbewoners. De voormalige stoeterij is een materiële getuige van de hoge culturele en sociale levensstijl van de eigenaars;

Overwegende dat het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en dienstwoning, bijgebouwen, poortgebouw met toegangsbrug, omgrachting met ereplein, lustpaviljoen en schuur, toegangshekken, nabije parkaanleg met moestuin, nutsgebouw, muurserre en toegangsdraven, als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd: Het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en nabije parkaanleg is een representatief voorbeeld van een nieuwe maatschappelijke tendens in de 19de eeuw, waarbij nieuwe adel en welvarende burgerij verouderde middeleeuwse kasteeldomeinen en grote landhuizen opkochten om deze te renoveren en architecturaal te herwaarderen tot statige kastelen in kwaliteitsvolle historiserende stijlen volgens de heersende culturele en politieke tijdsgeest.

De middeleeuwse waterburcht van Humbeek en zijn vroeg 18de-eeuwse bijgebouwen ondergingen in opdracht van baron Louis le Candele een omvangrijke restauratiecampagne tussen 1861-1867 naar ontwerp van de Antwerpse bouwmeester Victor Durllet. De kasteelgebouwen werden aangepast en verlevendigd in een kenmerkende neotraditionele bak- en zandsteenstijl. Bouwmeester Victor Durllet was hoofdzakelijk actief in zijn woonplaats Antwerpen in de periode 1850 tot 1900, de laatste jaren in samenwerking met zijn zoon Victor. De burger- en herenhuizen die hij in Antwerpen realiseerde, zijn er gekenmerkt door een conventionele toepassing van de neoclassicistische stijl, verrijkt met neorenaissance-elementen in de meer prestigieuze ontwerpen.

Het huidig uitzicht van alle kasteelgebouwen is het resultaat van de verdere aanpassingen en uitbreidingen tussen 1880 en 1904 in de gelijkvormige neotraditionele stijl naar ontwerp van Durllet. De kenmerkende opbouw, volumewerking en vormgeving in neotraditionele stijl wordt bereikt door een veelheid van flankerende torens, spietorentjes, trapgevels, overhoekse topstukken, (getrapte) dakkapellen en dakvensters. De verspringende bakstenen gevels onder complexe leien bedaking worden getypeerd door gecementeerde of natuurstenen muurbanden, hoekkettingen, omlijstingen, kruiskozijnen en kloostervensters vaak ingevuld met gekleurd glas in lood. Het geheel wordt versierd met talrijke smeedijzeren ornamenten, zoals uitgewerkte spitsen, vorstkammen, topbekroningen, windvanen, sierankers en balustrades en diefijzers.

Niettemin bleef het statige karakter van de vroegere waterburcht expliciet bewaard in het beeld van de markerende hoektoren, de hoge donjonachtige woontoren en het monumentale neobarok poortgebouw met gekasseide boogbrug en het lustpaviljoen.

De voormalige stoeterij met kasteelhoeve is een representatief voorbeeld van een grootse aanhangigheid uit het begin van de 20ste eeuw, toegevoegd als nieuwe economische uitbating bij een groot kasteeldomein. De stoeterij werd gebouwd in de gelijksoortige kwaliteitsvolle en gedetailleerde vormgeving in neotraditionele stijl als de kasteelgebouwen. De ensemblewaarde is dan ook hoog. De voormalige stoeterij vormt een semi-gesloten complex, beeldbepalend gelegen in het zuidwesten van het kasteelpark op de hoek van de Warandestraat met de Driesstraat. De stoeterij met paardenfokkerij werd in twee bouwfases opgericht in een gelijkaardige neotraditionele stijl als het kasteelgebouw naar ontwerp van Victor Durllet. De noordelijke stalvleugel en de oostelijke stalvleugel werden in 1904 opgetrokken. De westelijke stalvleugel en een poortgebouw met de allure van een kasteelpoort werden in 1910 toegevoegd naar ontwerp van J. De Boeck. Aan de buitenzijde werd het poortgebouw architecturaal sterk uitgewerkt door het gebruik van ronde torentjes, kantelen en pseudo schietgaten.

In 1910 werd ook aanpalend aan de westelijke stallen een dienstwoning toegevoegd. De woning is gekenmerkt door opvallende verspringende volumes van twee bouwlagen op een geknikte plattegrond. Vooral de gevels aan de erfzijde zijn gedetailleerd uitgewerkt in de typerende neotraditionele stijl, met toevoeging van elementen die aanleunen bij de cottagestijl.

De houten schuur, genoemd 'Suskeskot' aan de Warandestraat is een zeldzaam bewaard voorbeeld van een decoratief uitgewerkte houtbouw in rustieke (knoest)architectuur uit het begin van de twintigste eeuw. De overhoekse geplaatste dakruiter, decoratief uitgewerkt met knoesten, vormt een opvallend architecturaal element.

De nabije parkaanleg rond het kasteel, in laat 19de-eeuwse landschappelijke stijl met een deels ommuurde moestuin, graslandpercelen, bospercelen, bomengroepen en solitaire bomen en enkele parkornamenten, is waardevol vanwege de vormgegeven ruimtelijke structuur. De architecturale waarde van de beide toegangsdraven wordt enerzijds gevormd door hun specifieke oriëntatie uitmondend nabij de toegang van het kasteeliland en onmiddellijk aansluitend bij de boogbrug en het neobarok poortgebouw. Anderzijds wordt deze waarde gevormd door de beplanting zelf, met twee enkele rijen bomen voor wat betreft de zuidelijke toegangsdrave en met twee dubbele rijen bomen en stenen afsluitpalen tussen het kanaal en het Langstraatje voor wat betreft de oostelijke toegangsdrave;

Overwegende dat het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en dienstwoning, bijgebouwen, poortgebouw met toegangsbrug, omgrachting met ereplein, lustpaviljoen en schuur, toegangshekken, nabije parkaanleg met moestuin, nutsgebouw, muurserre en toegangsdraven, als monument artistieke waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De artistieke waarde van het Gravenkasteel wordt gevormd door het rijke interieur in neo-Vlaamserenaissance-stijl van het zogenaamde 'Oud kasteel'. De inrichting van de rijkelijke kamers is representatief voor de smaak in de tweede helft van de 19de eeuw, waarbij stijlen uit het verleden worden gecombineerd met eigen interpretaties en naar eigen smaak. De decoratieve aankleding van de kamers in Vlaamse stijl of in de stijl van de renaissance binnen de oostelijke kasteelvleugel is markant en merkwaardig. De overvloedige aankleding van de kamers is samengesteld uit oorspronkelijke elementen uit

de vroegere kasteelinrichting, aangevuld met wellicht verzameld historisch materiaal uit de 17de en de 18de eeuw en met nieuwe 19de-eeuwse interieurelementen.

Alle kamers van het 'Oud kasteel' zijn opvallend bekleed met zware lambriseringen ingedeeld in panelen, uitgewerkt met geometrische motieven in renaissancestijl. Daartussen zijn zwaar omlijste renaissanceceuren gevat, die opgedeeld zijn door geometrisch uitgewerkte panelen, soms met centraal een gevleugeld engelenhoofdje en worden bekroond door decoratieve entablementen. Alle kamers hebben binnenluiken met bewaarde hengsels en sluitwerk, evenals sierlijke open haarden, vaak in gotische stijl, uitgewerkt met witstenen zuiltjes en bekroond met hoofdjes.

De gehele aankleding doet museaal of sterk decorachtig aan en is vermoedelijk het werk van baron Louis le Candele, die een verwoed verzamelaar was. Het getuigt van een nieuw maatschappelijk fenomeen waarin de 19de-eeuwse welvarende burger belangstelling krijgt voor het nationale en het eigen verleden, kunstvoorwerpen verzamelt en deze integreert in zijn woning om zijn hoge status en levensstijl te etaleren.

Het 'Oud kasteel' bezit een zeldzame gediversifieerde collectie van hoogstaande 17de- en 18de-eeuws goudlederbehangsels vervaardigd in de Nederlanden. Vermoedelijk werden deze behangen in de 19de eeuw opnieuw gemonteerd na de restauratie van het kasteelgebouw. Niet alleen de muurwanden van alle voorname kamers op de benedenverdieping zijn bekleed met goudlederbehang, maar ook de slaapvertrekken, wat zelden voorkomt.

Het betreft een wetenschappelijk interessante verzameling van diverse types van goudlederbehangsel, vlak of verheven, uitbundig en overvloedig gedecoreerd met een diversiteit aan patronen en motieven in een gekleurde beschildering van diverse verfsoorten. De motieven zijn uitgevoerd in een rijke en gedetailleerde beschildering, vaak in goudkleur tegenover een geschilderde fond. Het decoratieve patroon van het goudleder is samengesteld uit een veelheid van bloemen of florale motieven, ranken, kleurrijke vogels en cupido's.

De kruis- en kloostervensters van het 'Oud kasteel' zijn overwegend ingevuld met glas-in-loodramen. In de kamers op het gelijkvloerse niveau, behalve in de vensters van de achtergevel en zijgevel, en in de hoektoren zitten in de glas-in-loodramen gebrandschilderde medaillons met religieuze voorstellingen van heiligen, naast medaillons met huiselijke taferelen en voorstellingen van wapenschilden. De artistiek uitgewerkte medaillons (sommige vervaagd) zijn mogelijk te dateren uit de 16de en 17de eeuw;

Overwegende dat het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en dienstwoning, bijgebouwen, poortgebouw met toegangsbrug, omgrachting met ereplein, lustpaviljoen en schuur, toegangshekken, nabije parkaanleg met moestuin, nutsgebouw, muurserre en toegangsdreven, als monument ruimtelijk-structurerende waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en nabije parkaanleg presenteert zich als een opvallende ruime groenstructuur aan de Warandestraat, historisch begrensd door een oud sterrebos en ontwikkeld als een aparte entiteit aan de rand van de dorpskern van Humbeek.

Het monumentaal kasteelcomplex op het omgrachte eiland behield zijn historische configuratie, die herkenbaar teruggaat tot een middeleeuwse waterburcht. Het geheel van kasteel en flankerende bijgebouwen, met poortgebouw en boogbrug op een open ereplein heeft een hoge ensemblewaarde.

Het prestigieus kasteelgebouw staat imposant aan de kant van de omgrachting als een sterk beeldbepalend en centraal element binnenin een groot park. De 19de-eeuwse parkaanleg, doorsneden door de historische toegangsdreven, met de sterk afgebakende moestuin met nutsgebouw, muurserre en gemetste waterput en de afwisseling van graasweiden, hooilanden en parkbosbestanden en enkele siervazen duiden op een planmatige aanleg bedoeld voor het creëren van mooie zichtlijnen of richtpunten.

De tracés van de toegangsdreven zijn sterk beeldbepalend en vormen verbindende elementen binnen de structuur van het kasteeldomein. De oostelijke toegangsdreef vanaf de Willebroekse Vaart biedt een esthetische zichtlijn met de hoektoren van het kasteel als blikvanger. De zuidelijke toegangsdreef vormt een richtpunt die leidt naar de toegang tot

het kasteeliland. De beide monumentale ceders flankeren de zuidelijke toegangsdreef tot het private domein en zorgen door hun locatie voor een aanvullende ruimtelijk-structureerende waarde binnen de parkaanleg,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

het Gravenkasteel van Humbeek met voormalige stoeterij en dienstwoning, bijgebouwen, poortgebouw met toegangsbrug, omgrachting met ereplein, lustpaviljoen en schuur, toegangshekken, nabije parkaanleg met moestuin, nutsgebouw, muurserre en toegangsdreven, Warandestraat 100-102, Warandestraat 138-140, Langstraatje 25, Grimbergen (Humbeek), bekend ten kadaster:

Grimbergen, 6de afdeling, sectie A, perceelnummers 54, 100/2A, 101, 102, 103A, 106A, 107A, 108, 109A, 110/2A, 110A, 110B, 110D, 110E, 111B, 112, 113, 114, 115, 115/2, 124 (deel), 128A, 131/C, 132D, 133N, 133R, 133S, 136M, 137K, 138, 139F, 139H, 139K, 139L, 140E, 142A, 143B, 143C en deel uitmakend van het openbaar domein; en Grimbergen, 6de afdeling, sectie B, perceelnummer 308/2.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° artistieke waarde;
- 4° ruimtelijk-structureerende waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

- 1° toegangshek. Een eind 19de-eeuwse smeedijzeren hek aan de Warandestraat geeft toegang tot het kasteeldomein. Het decoratief uitgewerkt pijlpunthekken, oorspronkelijk met aflopend beloop van de stijlen naar de makelaar en eindigend op krulmotieven, is geschilderd. De makelaar wordt beëindigd door een medaillon getooid door een baronkroon. Het hek zit tussen bakstenen pijlers met een plint, muurband en deksteen van hardsteen. Aan weerszijden wordt het hekken geflankeerd door een laag, bakstenen muurtje;
- 2° boogbrug met poortgebouw. Een vierledige bakstenen boogbrug op een oudere kalkzandstenen onderbouw, voorzien van kalkzandstenen en hardstenen boogstenen, werd aangepast tussen 1876 en 1892 in eenzelfde neotraditionele stijl als het kasteel. Het aantal bogen werden toen teruggebracht van zes naar vier bogen, waarbij de middelste twee werden vergroot. Het platte brugdek is gekasseid. De lage bakstenen pijlers op het brugdek zijn verbonden door ijzeren kettingen en sierlijk uitgewerkte staven (met bolmotief) tussen gedraaide smeedijzeren paaltjes of balusters als afsluiting van het gekasseide brugdek. Een verlaagde bakstenen ringmuur op kalkzandstenen onderbouw sluit aan op de brug. In de noordoostelijke hoek daalt een hardstenen trap af naar de waterkant;
De boogbrug geeft uit op een neobarok poortgebouw met 17de-eeuwse kalkzandstenen kern en hardstenen poortomlijsting. Het poortgebouw, dat nog herkenbaar wordt weergegeven op de gravure van Jacob Harrewijn van 1694, werd aangepast tijdens de restauratiecampagne van 1861-1867.

Aan de pleinzijde is het neobarok poortgebouw uitgewerkt als een verankerd, grotendeels kalkzandstenen gebouw op een trapeziumvormige plattegrond onder licht geknikt leien schilddak. De nok is versierd met twee loden pironen op de hoeken ter vervanging van een vroegere smeedijzeren vorstkam. Het geheel wordt geopend door een hoge korfboogvormige doorrit onder kruisgewelf. Een omlopende houten kroonlijst met muizentand op gemoduleerde consoles met dropmotief lijnt het gevelvlak af.

Aan de parkzijde is het poortgebouw uitgewerkt met een barokke, korfboogvormig en geblokte poortomlijsting met gekorniste kroonlijst en bekroond door een zwaar gebroken fronton, het geheel uitgevoerd in blauwe hardsteen. In de 19de eeuw werd aan weerszijden van de poortomlijsting een bakstenen parement aangebracht, voorzien van sierankers, muurbanden, pseudoschietgaten, hoekblokken en kroonlijst. Het poortgebouw wordt geflankeerd door een sierlijk smeedijzeren hekwerk.

De poortdoorgang is afgesloten door een 19de-eeuwse opgeklampte rechthoekige houten poort, met sierhengen en siernagels en een 17de-eeuwse gesculpteerde houten makelaar, met voorstellingen van een sater, een cartouche en fruitguirlande. In de poortopening zit bovenaan een korfboogvormige ijzeren waaier uitgewerkt met krullen en een plaat waarop oorspronkelijk het wapenschild was bevestigd;

3° kasteel met ereplein en vlakke brug. Het zuidelijk georiënteerd kasteelgebouw staat ten noorden van een vroeger burchteiland met de achtergevel ingeplant aan een brede ringgracht. De voorgevel van het kasteel is gericht naar een ovaalvormig ereplein. Twee grote losstaande bijgebouwen flankeren oostelijk en westelijk het ereplein. De open ruimte wordt ingenomen door een grasveld met omgevend pad grotendeels met kasseien aangelegd en beplant met enkele solitaire bomen. Het ereplein is in het oosten toegankelijk via het poortgebouw en in het zuiden via een vlakke ijzeren brug met ophaalmechanisme, houten brugdek en smeedijzeren leuning;

4° kasteelgebouw. De bakstenen volumes van de zuidelijk georiënteerde voorgevel zetten aan op een diep gelegen souterrain onder het maaiveld en tellen daarboven twee bouwlagen onder een complexe leien bedaking. De noordelijk georiënteerde achterzijde vertoont drie bouwlagen, die aanvatten vlak aan de waterkant. De kenmerkende opbouw, volumewerking en vormgeving in neotraditionele stijl wordt bereikt door een veelheid van flankerende torens, spietorentjes, trapgevels, overhoekse topstukken, getrapte dakkapellen en dakvensters. De bakstenen gevels zijn typerend gekenmerkt door gecementeerde of natuurstenen muurbanden, hoekkettingen, omlijstingen voor de muuropeningen, kruiskozijnen en kloostervensters. Het geheel wordt versierd met talrijke smeedijzeren ornamenten, zoals uitgewerkte spitsen, vorstkammen, topbekroningen, windvanen, sierankers en balustrades.

Het kasteelgebouw is samengesteld uit een complex van drie verspringende bouwvolumes op een bijna langwerpige plattegrond.

De twee oostelijke bouwvolumes vormen samen met de markerende ronde traptoren op de rechterhoek het zogenaamde 'Oud kasteel', dat naar voorkomen nog sterk refereert naar de afbeelding op de gravure van Jacob Harrewijn (1694).

De westelijke vleugel of het zogenaamde 'Nieuw kasteel' is aan de voorzijde uitgewerkt als een breed gericht dubbelhuis. Dit bouwdeel werd eerder aangepast eind 18de-begin 19de eeuw en tussen 1892 en 1904 in dezelfde stijl uitgebreid met een groot volume aan de noordwestzijde;

5° oostelijke kasteelvleugel of 'Oud kasteel'. De rechtere vleugel of het 'Oud kasteel' bestaat uit twee aaneensluitende, licht verspringende bouwvolumes met rechts aanpalend een opvallende hoge hoektoren.

Een eerste (linker) bakstenen volume met lijstgevel is drie traveeën breed en twee bouwlagen hoog onder een licht gebogen, links afgewolfd zadeldak gedekt met leien. Het wordt bekroond met een achthoekige dakruiter onder klokvormig dak met peerspits, volledig met leien gedekt. De lijstgevel wordt centraal doorbroken door een getrapte dakkapel in baksteen van drie treden met een overhoeks topstuk. De dakkapel wordt geopend door een rondbogig deurvenster, waarin een geschilderde houten plankendeur met sierhengersels zit. De gevels worden afgelijnd door getande houten kroonlijsten op voluutvormige modillons met dropmotief; ter hoogte van het 'Oud kasteel' zijn ze vervangen door ramskoppen.

Aan de zijde van het ereplein wordt de lijstgevel onder het maaiveld voorafgegaan door een witstenen neogotisch terras op een zuilengalerij, dat een souterrain met resterende muuropeningen verbergt. Een zware houten deur met metalen platen en siernagels geeft toegang tot de kelders, vroeger ook in gebruik als werkruimten en bediendenkeuken. Het geheel wordt op de rand van het maaiveld voorafgegaan door een smeedijzeren balustrade.

Rechts aansluitend staat een verankerd bakstenen diepvolume met hoge trapgevel (van vijf treden onder overhoeks topstuk) bovenop een lijstgevel, aan de linkerzijde op de tweede bouwlaag geflankeerd door een spietorentje. De voor- en zijgevel van het bouwvolume vertonen een ongelijke niveauverdeling onder een gecombineerd, licht geknikt zadel- en schilddak (respectievelijk met nok haaks en nok parallel aan de zuidgevel). Het diepgerichte, rechthoekig bouwvolume telt één travee aan de voorgevel op drie traveeën aan de oostelijke zijgevel. De gevels worden geopend door kruisvensters en kloostervensters voorzien van glas in lood. De vensters aan het souterrain en aan de oostzijde van de eerste verdieping waren vroeger voorzien van buitenluiken, nu enkel deze op het niveau van de kelders onder het maaiveld. Dit diepgerichte volume is, met uitzondering van de voorgevel en de bovenste bouwlaag, gecementeerd en van schijnvoegen voorzien. Dit bouwdeel heeft de allure van een woontoren of donjon en refereert nog naar de toestand van 1694 op de afbeelding van Jacob Harrewijn.

De ingewikkelde achtergevel (noordelijk gericht) van het 'Oud kasteel' vertoont een grillig dakenspel en een verspringende gevellijn. Het meest oostelijk volume telt vier ongelijke bouwlagen van slechts één brede venstertravee onder geknikt schilddak, dat doorbroken wordt door een omlijst dakvenster. De blinde onderbouw volgt de gevellijn van de keermuur en wordt door twee steunberen gestut. Het balkvormige bouwvolume aan de zijgevel heeft de allure van een middeleeuwse woontoren of donjon. Aan de rechterzijde sluit een lijstgevel aan van twee bouwlagen hoog en twee traveeën breed onder een hoog, geknikt zadeldak bedekt met leien. Het geheel wordt gedragen door een onderbouw, waarin twee neogotische tudorboogvormige doorgangen naar de kelders zijn uitgespaard. De beide doorgangen worden afgesloten met een kunstig ijzeren hek; de linker portiek werd recent gedicht met bakstenen. In het licht geknikt schilddak werden bij de restauratiewerken twee decoratieve getrapte dakkapellen verwijderd. Het schilddak verbergt een ouder helmvormig dakgebinte. De achtergevel van het 'Oud kasteel' wordt rechts geflankeerd door een vooruitspringende vierkante toren, een vroegere wachttoren, die verbouwd en verhoogd werd tussen 1861-1867. De toren heeft een ongelijke niveau-indeling en wordt bekroond door een ingesnoerde naaldspits, die steunt op houten consoles. Gedichte dakvensters doorbreken de spits;

6°

hoekturen. Op de uiterste zuidoostelijke hoek van het kasteel (voorgevel) staat palend aan het 'Oud kasteel' een verankerd bakstenen traptoren op een oudere afgeschuinde kalkzandstenen sokkel. De hoektoren telt aan de zijde van het ereplein twee ongelijke niveaus, die geopend worden door een omlijste laadvenstertravee, ingevuld met een houten luik en voorafgegaan door een decoratieve smeedijzeren balustrade. Aan de oostelijke zijde wordt de toren op vijf niveaus doorbroken door telkens een vierkant venster. Onder de kroonlijst is de muur opengewerkt met omlijste steigergaten. De toren wordt bekroond door een achthoekige, ingesnoerde torenspits afgeknot door een klokvormig dakje met peerspits, het geheel bedekt met leien;

7°

inkomportiek. De voorgevel van het 'Oud kasteel' wordt voorafgegaan door een als bogengalerij of arcade opgevat portiek met bekronend terras. De neogotisch getinte portiek werd toegevoegd tussen 1871-1876. De rond- en korfbooggalerij wordt gevormd door geringde stenen zuilen onder geprofileerde witstenen bogen. Het geheel is versierd met wapenschilden, banderollen en vogels op de zuilen en in de zwikken. De portiek wordt bekroond door een witstenen balustrade uitgewerkt met drielobmotieven. Binnenin de portiek zit een ingekaste rondboogdeur tussen houten rondboogvormige nissen met zitbanken en versierd met een smeedijzeren lamp met glas in lood;

8°

westelijke kasteelvleugel of 'Nieuw kasteel'. De vooruitspringende westvleugel zet eveneens aan op een hoge onderbouw van kalkzandsteen, die toegang geeft tot het souterrain dat diep gelegen is onder het ereplein. Dit souterrain was voorheen aan de

zuidwestkant ingericht met dienstruimten. De onderbouw wordt aan de pleinzijde plaatselijk voorafgegaan door een smalle strook dolomiet. De bestrating onder het maaiveld bestaat deels uit kasseien en deels uit dolomiet. Het souterrain overbrugt de helling tussen het ereplein en de noordelijke arm van de omgrachting.

Het bovengronds bouwvolume van de westvleugel heeft een lijstgevel van twee bouwlagen hoog en telt zes traveeën (voorgevel) op één travee (westelijk zijgevel) breed. Het breed gerichte dubbelhuis zit onder een licht geknikt en rechts afgewolfd zadeldak, met leien bedekt.

De voorgevel van de westelijke kasteelvleugel wordt doorbroken door hoge omlijste rechthoekige vensters, vroeger beluikt met Louvreliuken. In de as van de voorgevel zit een neogotisch, bakstenen dakvenster getooid met overhoekse pinakels en topstuk in hardsteen. Op de benedenverdieping zijn de borstweringen onder de vensters gedecoreerd met een gekleurd tegeltableau. Een bordestrap, toegevoegd circa 1885, wordt afgezoomd door een balustrade met vijfpasmotief en decoratief smeedwerk.

Een stenen trap met loopbrug geeft toegang tot een witstenen portiek van gekoppelde korfboogopeningen. Onder de loopbrug van de trap zit een deuropening die toegang geeft tot de kelders.

De oorspronkelijke westelijke zijgevelpartij telt twee bouwlagen boven het souterrain en is één venstertravee breed. Deze zijgevel eindigt op een gebogen bekroning met overhoekse pinakels en een topstuk. Op de zuidwesthoek is een spietorentje ingewerkt onder een slank ingesnoerde spits, bedekt met leien. Twee oculi met glas ingevuld doorbreken de bovenste bouwlaag.

Tussen 1885 en 1904 werd deze westvleugel aan de achterzijde uitgebreid met een bouwvolume van drie op twee traveeën met verspringende niveau-indeling onder een complexe bedaking van onder meer twee haakse zadeldaken. Deze licht uitspringende noordwestelijke zijgevel is versierd met een decoratief uitgewerkte schouwpijp tussen getrapte dakvensters met overhoeks topstuk en wordt doorbroken door een rondboogvenster.

De beide gevelpartijen worden geopend door hoge omlijste rechthoekige vensteropeningen. Ook hier zijn de borstweringen op het gelijkvloerse niveau versierd met een gekleurd tegeltableau. De vensters van het souterrain zijn van diefijzers voorzien.

Aan de achterzijde van het kasteel springt de toegevoegde westbouw er sterk uit. In deze achtervleugel is aan weerszijden een trapgevel van verschillende hoogte verwerkt; elk van één travee breed en met ongelijke niveau-indeling van de bouwlagen. De linker trapgevel is boven het souterrain twee bouwlagen hoog. Elke bouwlaag wordt doorbroken door omlijste tweelichten. De rechter trapgevel is drie bouwlagen hoog boven een souterrain en één travee breed. De traveeën van deze trapgevel worden achtereenvolgens geopend door een omlijst vier-, drie en tweelicht. Het brede topstuk is gevat tussen twee spietorentjes onder jongere stompe kegeldaken, die vroeger spits waren. Tussen de trapgevels zit een hoge uitbouw met driezijdige erker met terras, met erboven een groot gedrukt spitsboogvenster. Het glasraam is een vervanging van een vroeger glas-in-loodvenster met de familiewapens van le Candele-Lunden, beschadigd tijdens de Tweede Wereldoorlog. De witstenen balustrade van het terras is decoratief uitgewerkt met een stenen driepasmotief en wordt ondersteund door decoratieve kraagstenen. De borstweringen tussen de vensterkozijnen op de gelijkvloerse verdieping zijn versierd met een kleurrijk tegeltableau. De vensters van de onderste bouwlaag (souterrain) zijn getralied;

9° inkomhal van het 'Oud kasteel' in neo-Vlaamserenaissance-stijl met goudlederbehangsel. De portiek van het 'Oud kasteel' geeft toegang tot een ruime inkomhal of voorkamer. Links bevindt zich de rijkelijke kamer of het Groot Salon. In de aslijn van de hoofdkom zit de toegang tot een rijkelijk ingericht office. Een deur in de rechterwand van de inkomhal geeft aansluiting met de hoektoren.

De rijkelijke aankleding van deze voorkamer oogt overdadig. De muren worden grotendeels bedekt met het zware schrijnwerk van de (kniehoge) lambriseringen met versierde panelen en de geprofileerde omlijste renaissance vleugeldeuren in paneelwerk en met zware entablementen bekroond. De rondlopende lambrisering wordt doorbroken

door de zware geprofileerde deuromlijstingen met bekronende hoge entablementen. De authentieke renaissance deurpanelen zijn verschillend decoratief uitgewerkt met geometrische vlakken, met kussenmotieven of zijn centraal versierd met leeuwenkopjes of engelenhoofdjes. De binnendeuren behielden hun kunstig gesmeed hang- en sluitwerk van diverse vormgeving. De zware deuromlijstingen worden bekroond door een zwaar entablement van hout, dat versierd is met opgelegd of uitgesneden geometrisch snijwerk en geschraagd wordt door consooltjes in de vorm van dierenkopjes. Het beplankt plafond wordt doorsneden door een zware moerbalk, rustend op een geprofileerd kraagsteen, die op haar beurt wordt ondersteund door een smalle geprofileerde pilaar in hout. Aan weerszijden van de pilaar bevinden zich twee authentieke renaissance vleugeldeuren, die verbinding maken met de woonvertrekken in de westelijke kasteelvleugel. De marmeren vloer is gelegd in een geometrisch patroon van witte en zwarte tegels.

De tussenliggende muurwanden zijn ingedeeld door grote panelen ingevuld met rijkelijk versierd goudlederbehang, mogelijk te dateren uit de 18de eeuw. Het behang bestaat grotendeels uit vellen of zogenaamde samsons (deels in slechte staat) en is met bloemenmotieven versierd;

- 10° Groot Salon in neo-Vlaamserenaissance-stijl met goudlederbehangsel. In de linker muurwand van de inkomhal geeft een decoratieve houten vleugel deur toegang tot het zogenaamde Groot salon of een rijkelijk ingerichte woonkamer. De imponerende aankleding van het Groot Salon in neo-Vlaamserenaissance-stijl geeft aan de ruimte de allure van een middeleeuwse zaal. De vleugels van de deuren zijn ingedeeld met kunstig uitgesneden of opgelegd paneelwerk in renaissance-motief. Alle muurwanden van de kamer zijn onderaan bekleed door kniehoge houten wandpanelen of lambriserings. Zware moer- en kinderbalken delen het plafond in. De balken steunen op een veelheid van geprofileerde en gebeeldhouwde consoles in steen, die versierd zijn met door koorden verbonden initialen of letters, uitgewerkt in de kleuren rood, blauw, zwart en goud. De houten balksloffen hebben eenzelfde motief of zijn uitgewerkt als wapenschild. Aan de pleinzijde wordt de binnenmuur doorbroken door drie hoge lichtopeningen, die gevat zijn in verdiepte vensterkasten. De kruisvensters zijn ingevuld met ongekleurd glas in lood met centraal een gebrandschilderd medaillon met taferelen. Gotische binnenluiken met bewaard ijzeren hang- en sluitwerk sluiten de ramen af. De herlegde parketvloer vertoont een patroon van vierkanten, opgevuld met geometrische vlakken. In de as van de toegangsdeur staat aan de korte muurzijde een authentieke renaissancehaard. De rechte schouw balk begrenst een geprofileerde fries, die ingevuld is met rechthoekige gedecoreerde paneeltjes en ondersteund wordt door consooltjes in de vorm van leeuwenkopjes of in de vorm van engelenhoofdjes. De haardwangen zijn bedekt met faiencetegels met driekleurig geometrisch motief en worden zijdelings geflankeerd door voluutvormige geblokte zuilen van zwarte marmer, versierd met diamantknoppen.

Blikvanger in het salon is de houten betimmering die de muren indeelt in grote vlakken opgevuld met decoratief goudlederbehang. Eén vlak is opgevuld met een grote hangdoek. Dit goudlederbehangsel valt te dateren in de periode 1760-1785, geproduceerd in de Nederlanden. Het goudleder bestaat uit brede kamerhoge panelen met beschildering van in parallelle golven stijgende spitsovaal-banden met naturalistische bloemen, tegen een gouden fond. Tussen de ramen is er een behangsel met verticale banden met een tweede patroon: rijk gekleurde beschildering van bladranken met vele bloemen tegen een gouden fond;

- 11° Office of achterliggende werkkamer met panelen in de lambrisering. In de aslijn van de hoofdkom zit een houten 17de-eeuwse vleugel deur in renaissancestijl met geprofileerde omlijsting en kort entablement versierd met leeuwenkopjes. Het hoge plafond wordt door zware moer- en kinderbalken opgedeeld. De vierkante beplankte cassetten in het plafond zijn versierd met houten profielen in verschillende vormgeving. De balken steunen op gelijkaardige gebeeldhouwde consoles als in het Groot Salon en hebben balksloffen met wapenschilden. De vloer bestaat uit een brede eiken beplanking. In de oostelijke muurwand van het Office staat een stijlvolle, laatgotische gesloten haard. De gebeeldhouwde houten schouw balk is over de lengte bekleed met

een paneel met de voorstelling van de 'Aanbidding der Wijzen'. De schouw balk wordt gedragen door geprofileerde S-vormige smalle zuiltjes met bekronende vaasversiering in witsteen. De in hout omkaderde schouwboezem wordt doorbroken door drie spitsboogvormige gotische nissen in hout, die eindigen in een houten haardgewelf. De muurwanden zijn bovenaan bekleed met houten planken, rood geschilderd en in sjabloon versierd met wijnranken, dieren- en plantenmotieven in goudkleur. Alle muurwanden zijn bekleed met kunstig bewerkte panelen. Op de houten friezen van de hoge lambriseringen staat in zwarte neogotische letters een inscriptie geschilderd "Conditum Anno Domini MCCC et Restauratum Anno Domini MDCCCLXVII".

In de (kniehoge) houten lambriseringen van de noordelijke en zuidelijke muurwand van het Office zijn telkens drie panelen geplaatst;

- 12° hoektoren. Aan de linker muurzijde van de inkomhal geeft een houten renaissancedeur toegang tot de traptoren met bewaarde 17de-eeuwse wenteltrap, die de verdiepingen op ongelijke niveauperdeling verbindt. De houten spiltrap met gesloten traptreden wentelt langs een bepleisterde en geschilderde muur versierd met pseudovoegen, met onderaan een rood geschilderd muurgedeelte, waarin de namen van alle opeenvolgende kasteelheren in zwarte neogotische letters zijn geschilderd.

Op de niveaus worden de ronde muren van de traptoren telkens doorbroken door een kleine rechthoekig vensteropening, ingevuld met een glas-in-loodraam met centraal een medaillon met een gebrandschilderde voorstelling van wapenschilden of van religieuze of dagelijkse taferelen. De onderdorpels in de diepe vensternissen zijn bekleed met Delftse blauw witte tegeltjes.

De spiltrap wordt op het zolderniveau beëindigd door een houten balustrade van gedraaide spijlen en afgeboord met een trappaal met bolmotief. De spitsvormige torenbekapping is bewaard achter het bepleisterde plafond, maar is niet toegankelijk;

- 13° overloop op de eerste verdieping. De traptoren geeft via een houten paneel deur op de eerste verdieping uit op een vierkante ruimte binnen het diephuisvolume. Deze overloop zit binnen het diepvolume van het 'Oud kasteel' en correspondeert met de onderliggende inkomhal of voorkamer op het gelijkvloers niveau. De vloer bestaat uit een houten beplanking. De dwarsbalken in het plafond zijn bepleisterd en beschilderd. De kraagstenen hebben eenzelfde gekleurde voorstelling van een wapenschild met sierlijke verbonden initialen zoals in de voorname kamers op de benedenverdieping. De noordelijke muurwand is met behang bekleed en wordt versierd door een ingemetst, rechthoekig Delfts witblauw tegeltableau, met een voorstelling van een vloot van schepen. Het venster in de voorgevel is ingevuld met een ongekleurd glasraam met metalen roedeverdeling en kijkt uit op het terras van de portiek.

In de rechter muurwand zitten twee gekoppelde deuren die de toegang vormen naar een lichtverhoogd vloerniveau binnen het bouwvolume met lijstgevel van het 'Oud kasteel'. De linker deur leidt naar twee achter elkaar gelegen voorname slaapkamers in enfilade. De tweede deur is blind. In de as van de voorgevel loopt een gang die verbinding maakt met een derde ruimte of zoldering;

- 14° eerste slaapkamer of 'kamer van de Generaal' op de eerste verdieping met goudlederbehangsel. Aan de linkerkant van de overloop geeft een kleine houten steektrap van vier treden toegang tot een iets hoger vloerniveau. Een smalle doorgang leidt naar de ruime achterliggende kamer. De kamer correspondeert met het linker bouwdeel met lijstgevel van het 'Oud kasteel'. De kruisvensters in de voorgevel zijn ingevuld met ongekleurd glas in lood. De gotische binnenluiken behielden hun oorspronkelijke smeedijzeren hengsels. Het bepleisterde en geschilderde, onversierde plafond is verdiept uitgewerkt met brede kooflijsten. De dwarsbalken zijn bepleisterd en beschilderd. De plankenvloer is bewaard. Centraal in de westelijke muurwand staat een mooi uitgewerkte laatgotische haard met zware houten schouw balk verrijkt met fijn opgelegd en gekleurd snijwerk en versierd met leeuwenkopjes. De schouwmantel wordt gedragen door twee witstenen figuren van een jonkvrouw en jonkman. De opvallende schouwboezem is volledig bekleed met een houten paneelkast ingedeeld in kleine rechthoekige houten spiegels opgevuld met decoratief snijwerk.

Alle muurwanden van de slaapkamer zijn behangen met vellen of 'samsons' van goudlederbehangsel. Onderaan is de muur ingedeeld met een omlijste lambrisering

ingedeeld in vierkante panelen, die eveneens zijn opgevuld met vellen goudlederbehangsel. De vellen goudleder zijn te dateren in de periode 1630-1650 en zijn vervaardigd in de Nederlanden. Rechthoekige vellen (74x56,5 cm) met een voorstelling in reliëf binnen een spitsovaal een aan een lint afhangende tros vruchten met aan weerszijden een vogel. Hier omheen vele bloemen, waartussen nog een vlinder en een tor. Gouden ornamenten, groen en rood gelazuurd, tegen een parelgrijze fond. Aan de bovenzijde afgezet met een boord (circa 23,5x56,5 cm) in eenzelfde beschildering met hierop een festoen van vruchten, hangend aan een band, en omringd door enkele vlinders en vogels. In de noordelijke hoek werd een ander type goudleder geplaatst met een symmetrisch motief van een kandelaar (à candelieri). In de oostelijke muurwand zit nog authentiek behangpapier achter het goudlederbehangsel;

15° tweede slaapkamer of 'slaapkamer van Tante Jeanne' op de eerste verdieping met rood imitatiegoudlederbehangsel. De rechter steektrap op de overloop geeft toegang tot een achterliggende zoldering. Ook hier zijn de muurwanden volledig bekleed met een behangsel. In deze kamer lijkt geen goudlederbehangsel aanwezig te zijn. Wel hangt er imitatiegoudleder in kleuren van goud op een rode achtergrond. In de noordwand zit nog authentiek behangpapier achter dit imitatiegoudleder. Onderaan zijn de muurwanden bekleed met een houten lambrisering ingedeeld in verdiepte rechthoekige panelen met decoratief versierd lijstwerk. Het plafond is vlak bepleisterd en wordt enkel versierd met een omlijsting in fijn stucwerk. De kruisramen zijn beluikt en zijn ingevuld met glas in lood. Centraal staat een open haard met bakstenen stookplaats met aan weerszijden gemetselde wangen bekleed met faiencetegels met driekleurig geometrisch motief. De brede schouwmantel en schouw balk zijn rechtlijnig uitgewerkt in hout en zijn versierd met decoratieve kleine panelen in hout en in metaal. Op de hoeken van de schouw balk zijn leeuwenkopjes ingewerkt. Het geheel wordt bekroond door een hoge spiegel. Een deurtje, verborgen achter het behang in de noordelijke muurwand, geeft toegang tot een smalle dienstruimte of mogelijke slaapkamer voor dienstpersoneel. Bouwsporen in de muren wijzen erop dat deze ruimte geprangd zit tussen de buitenmuur van het oude kasteel en van de huidige achtergevel, ten gevolge van een 19de-eeuwse uitbreiding van de achtergevel;

16° slaapkamer in de 'Tour Premier' op de eerste verdieping met goudlederbehangsel. Deze slaapkamer bevindt zich op de eerste verdieping in de noordoostelijke hoek van de zogenaamde woontoren of donjon. De kamer wordt afgesloten door een panelen toegangsdeur in renaissancestijl. Twee lichtopeningen, ingevuld met ramen verdeeld door kleine metalen roeden, kijken uit ten noorden op het park en ten oosten in de richting van de dreef naar het Sas. Een blikvanger in de kamer vormt de laatgotische open haard met brede, houten schoorsteenbalk gedragen door twee witstenen figuren (een adellijk echtpaar) en bekroond door een gedecoreerde rechthoekige schouwsteenmantel met centraal een schilderij van een mannelijk historisch figuur of voorouder. Het schilderij wordt omkaderd door een brede houten omlijsting versierd met kleurrijke bloemenmotieven. Het plafond wordt ingedeeld door een zichtbare, maar niet-constructieve balkenlaag in hout, waarbij de kraagstenen versierd zijn met aan elkaar verbonden letters of initialen in de kleuren rood, blauw en goud. De vloer bestaat uit brede houten planken.

De slaapkamer in de Tour Premier is bekleed met een goudlederbehangsel, dat te dateren valt in de periode 1640-1670, vervaardigd in de Nederlanden. Rechthoekige vellen (77 x 61 cm) met een voorstelling in reliëf: drie blote cupido's te midden van blad- en wijnranken, waar tussenin een bessen etende vogel: onder dit alles twee halve guirlandes, opgebouwd uit vruchten en bloemen. Al deze decoraties in een zeer uitvoerige en rijke beschildering tegen een felblauwe fond;

17° bibliotheek op de tweede verdieping. De traptoren leidt verder naar de tweede verdieping. Een authentieke renaissance deur geeft toegang tot een bibliotheekkamer, die weinig rijkelijk is aangekleed. De muurwanden worden volledig in beslag genomen door boekenrekken. Het beschilderde en bepleisterde plafond is verdiept uitgewerkt met brede kooflijsten. De dwarsbalken zijn bepleisterd en beschilderd. De vloer bestaat uit een bewaarde houten beplanking. Op de noordelijke muurwand bleven twee kleinere stroken goudlederbehangsel rondom de deur bewaard. Rechts van de deur op de

- oostelijke muur bleven nog enkele stroken bewaard. Op deze oostelijke muur zijn ook graffiti bewaard gebleven van vroegere bewoners en bezoekers. De zuidelijke wand heeft vermoedelijk twee motieven goudleder;
- 18° 'Groene slaapkamer' op de tweede verdieping met overblijfsels van goudlederbehangsel. De muurwanden worden door houten lijsten of frames verdeeld, ze zijn onderaan bekleed met een houten lambrisering van versierde panelen. Het plafond wordt door dwarsbalken in grote vlakken ingedeeld. Plafond en balken zijn bepleisterd en beschilderd en versierd met fijn gestucte lijsten. De westelijke en zuidelijke muurwand zijn met houtlijsten ingedeeld in rechthoekige vlakken, die ingevuld zijn met goudlederbehangsel, waarvan delen ontbreken of beschadigd zijn. De goudlederbehangsels zijn decoratief versierd met onder meer samengestelde bloementrossen en groene acanthusbladmotieven;
- 19° kamer aan de voorzijde van de derde verdieping. De traptoren geeft via een decoratief uitgewerkte renaissanceceur toegang tot een korte overloop met kleine insprong op de derde verdieping. Het niveau van deze verdieping komt overeen met het niet-gecementeerde gedeelte van de woontoren. Aan de pleinzijde ligt een ruime kamer, wellicht een vroegere slaapkamer. De zware renaissanceceur heeft centraal een kruismotief gemaakt uit houten lijstjes, dat wordt ingevuld door een gevleugeld engelenhoofdje. De kamer wordt belicht door een hoog kruisvenster ingevuld met glas in lood en afgesloten door binnenluiken met bewaarde sierhengsels. Het houten plafond bestaat uit moer- en kinderbalken, maar is verder onversierd. De vloer bestaat uit brede houten planken. De tussenliggende wanden zijn momenteel kaal of gestript, en zijn niet langer ingevuld door een behangsel. Een kniehoge houten lambrisering loopt de kamer rond en is ingedeeld in omlijste rechthoekige spiegelpanelen. In de afgeschuinde noordwestelijke hoek van de kamer staat een open haard met bakstenen stookplaats, opgebouwd met rode en zwarte bakstenen. De schouwmantel bestaat uit geprofileerde witstenen zuiltjes, die bovenaan bekroond zijn met een hoofdje van een schreeuwende dame en van een schreeuwende heer. De decoratieve houten schouw balk is over de lengte bekleed met een uitgewerkt houten paneel, versierd met gekrulde ranken en met centraal een voorstelling van spelende putti. De haard zit volledig ingewerkt in een sober versierde houten kast met op de boezem vleugeldeurtjes. De haard wordt rechts geflankeerd door een renaissanceceur, die toegang geeft tot een achterliggende functionele doorgangruimte;
- 20° doorgang op derde verdieping. Een smalle tussengang, die loopt langsheen de oostelijke zijgevel, geeft uit op een tweede slaapkamer. Deze gang wordt belicht door een beluikt kruisvenster, ingevuld met glas in lood en zittend in diepe vensternissen. De muren zijn bekleed met een houten (kniehoge) lambrisering, ingedeeld in versierde panelen. Het plafond bestaat uit een onversierde balkenlaag;
- 21° kamer aan de achterzijde op de derde verdieping. De noordoostzijde van de rechthoekige woontoren wordt ingenomen door een tweede slaapkamer met een gelijkaardige aankleding. De kamer ligt op een hoger vloerniveau (van twee treden). De ruimte wordt aan de oostwand belicht door twee kloostervenster en in de noordwand door een kruisvenster. Alle ramen zijn ingevuld met een glas in lood en worden afgesloten door binnenluiken met bewaarde sierhengsels. Het houten plafond bestaat eveneens uit zware moer- en kinderbalken, maar is verder onversierd. De vloer bestaat uit brede houten planken. Een kniehoge houten lambrisering loopt de kamer rond en is ingedeeld in omlijste rechthoekige panelen. Tussen de twee kloostervensters in staat binnen een afgeschuinde hoekvorm een open haard met bakstenen stookplaats, opgebouwd met rode en zwarte bakstenen. De schouwmantel bestaat uit geprofileerde witstenen zuiltjes, die bovenaan bekroond zijn met een hoofdje van een oudere dame en een oudere heer. De gebeeldhouwde houten schouw balk is over de lengte bekleed met een houten paneel. Het is decoratief versierd met gekrulde ranken en met centraal een voorstelling van spelende putti. De haard zit volledig ingewerkt in een sober versierde houten kast met op de boezem vleugeldeurtjes. Op de boezem zit een ovaalvormig faience paneeltje in blauwwitte kleur met een ludieke figuratieve voorstelling;

- 22° zolderingen in het 'Oud kasteel'. De balkenstructuren en de ingewikkelde kapconstructies met houtbeschoot van de hoektoren en van de gecombineerde zadelen en schilddaken zijn bewaard. De houten beplankte zoldervloeren en een aantal houten dakkapellen zijn nog aanwezig. Van de kleine dakvenstertjes werd het merendeel niet meer terug aangebracht tijdens een recente restauratie van de dakbedekking;
- 23° kelderniveau of souterrain in het 'Oud kasteel'. In de hoektoren is de toegang tot de kelder gedicht. Het souterrain is enkel bereikbaar via een bewaarde houten toegangsdeur met metalen plaat en siernagels onder de bogengalerij (voorgevel). In de linker voorzijde van het souterrain tonen sporen van een open haard (een behouden schouwvang) op de vroegere aanwezigheid van een oudere bediendenkeuken. Het kelderniveau is onderverdeeld in diverse compartimenten, deels onder bakstenen tongewelven voor de oudste gedeelten aan de achterzijde, onder bakstenen troggewelven met metalen I-profielen aan de voorzijde en plaatselijk vervangen door vlakke betongewelven. De keldervloeren bestaan nog deels uit vloertjes van tegels, natuursteen of baksteen. De kelderramen zijn met diefijzers beveiligd;
- 24° zolderingen in de westelijke kasteelvleugel of 'Nieuw kasteel'. De zolderingen behielden grotendeels hun kapconstructie, deels met jongere spanten aangevuld. De zolderconstructie van het bouwvolume aan de achterzijde is van jongere datum (circa 1904). De vloeren bestaan uit brede houten planken en aan de voorzijde uit beton;
- 25° kelders in het 'Nieuw kasteel'. Deze ruimten onder souterrain waren vroeger in gebruik als werk- en verblijfruimten voor het personeel.
- 26° oostelijk bijgebouw of vroeger atelier, laboratorium of gastenkwartier. Het bijgebouw klimt in kern op tot het begin van de 18de eeuw, wanneer de Villaretkaart (1734) dit oostelijk dienstgebouw al intekent. Het dienstgebouw is aangepast in neotraditionele stijl tussen 1861 en 1867. Het betreft een breed dubbelhuis van vijf traveeën breed en twee bouwlagen hoog onder een overkragend, licht geknikt schilddak, met een omlopende houten kroonlijst op voluutvormige modillons met dropmotief. De baksteenbouw wordt verlevendigd door het contrasterend gebruik van kalkzandsteen, hardsteen, cementering en door het veelvuldig gebruik van smeedijzeren ornamenten. Tijdens een recente restauratie werden niet alle muurbanden terug aangebracht en werd het schrijnwerk in de middenpartij vernieuwd. Sterk verticaal gelede lijstgevel door de smalle verdiepte venstertraveeën en door een centraal hoger opgetrokken deurtravee in opvallend risaliet uitlopend op een slanke hoge trapgevel, die geflankeerd wordt door een overhoekse pijler op een natuurstenen console en bekroond door een overhoekse topstuk. Het middenrisaliet van het oostelijk bijgebouw wordt voorafgegaan door een hardstenen portiek op zuilen op vierkante plattegrond bekroond door een smeedijzeren balustrade, waarboven achtereenvolgens een verdiept deurvenster en een verdiept rondboogvenster bevat in een rondboognis. De hoge en omlijste kruisko zijnen zijn verticaal met elkaar verbonden ofwel door een stenen borstwering versierd met een driepas ofwel door een smeedijzeren borstwering. In het verlengde van de tweede en vierde travee zitten twee dakkapellen met halfronde gevelbekroning op schouderstukken en met topstuk. Smeedijzeren ornamenten verfraaien de dakkapellen, de nok en de schouw. De hoge zijgevels behielden de gecementeerde muurbanden. In de noordelijke zijgevel zitten nog hoekblokken en zijn de steigergaten behouden. Enkele oude ramen hebben een metalen roedeverdeling, maar de meeste ramen werden eerder reeds vernieuwd.
- Het hoofdgebouw van het oostelijk bijgebouw wordt aan drie zijden omringd door een éénlaagse aanbouw onder een doorlopend hoog en fraai ontworpen lessenaarsdak met sterk afhellend beloop. Aan de rechterzijde en de linkerzijde van de voorgevel wordt het korte, afgeschuinde dakstuk doorbroken door een dakvenster onder een kleine tuitgevel met rondboogvormig laadvenster. De rechter aanbouw is ingevuld met een bolkozijn tussen een houten rondboogdeur met zandstenen imposten en sluitsteen en rechts een smalle plankendeur onder latei.
- De éénlaagse achtergevel van het oostelijk bijgebouw vat aan op een afgeschuinde sokkel in kalkzandsteen. De lange gevel wordt geritmeerd door negen pseudoschietgaten, waarboven evenveel smalle vensters in een kalkzandstenen omlijsting met bolmotief ter hoogte van de muurbanden. De leien bedaking wordt

doorbroken door drie dakvensters met halfronde bekroning op schouderstukken en met drieledig overhoeks topstuk en rondboogvensters en met een toegevoegd dakvlakvenster. Onder de dakoversteken zitten omlopende houten kroonlijsten op voluutvormige modillons met dropmotief. In de noordelijke zijgevel en in de achtergevel zitten steigeraten.

Het uitwendig voorkomen in zijn typologie als bijgebouw of aanhorigheid bij een kasteel is duidelijk herkenbaar. De oorspronkelijke aankleding van het oostelijk bijgebouw is slechts fragmentair bewaard in de verschillende ruimten. De onderkeldering is verdeeld in diverse compartimenten. De onderkeldering is gelegen aan de kant van de omgrachting. Eén compartiment is overwelfd door een tongewelf en de andere compartimenten door een vlak betongewelf. De dakconstructie en de dakgebinten in de zolderverdieping van het hoofdvolume en van de omlopende éénlaagse aanbouw zijn bewaard;

27° westelijk bijgebouw met paardenstallen en koetshuis. Aan de westelijke zijde van het ereplein ligt een groot bouwvolume in neotraditionele stijl. Het westelijk bijgebouw verkreeg zijn huidige vorm in 1903, nadat het al eerder was verbouwd rond 1880. Het gedeelte van de 19de-eeuwse oranjerie met rijsschool werden wegens schade gesloopt na de Tweede Wereldoorlog. Het betreft een breed bakstenen volume van twee bouwlagen op een arduinen plint onder een leien schilddak, centraal voorzien van een dakvenster en enkele dakvlakvensters aan de voor- en achterzijde.

De lange lijstgevel wordt aan de pleinzijde geflankeerd door twee grote achthoekige torens onder een geknikt achthoekige leien spits met ijzeren bekroning. De lijstgevel telt vijf traveeën met een verhoogde middentravee, die uitloopt op een pseudotrapgevel met rondboogvenster. De gevel is op het gelijkvloerse niveau ingedeeld door vijf getoogde en omlijste poorten en op de eerste verdieping met licht getoogde, soms gekoppelde vensters in een rechthoekige omlijsting. De bakstenen gevels met knipvoeg zijn kenmerkend versierd met gecementeerde muurbanden, cartouches, venster- en deuromlijstingen. De noordelijke zijgevel wordt gekenmerkt door een poorttravee onder pseudo-trapgeveltje met rondboogvormige laadvenster. De achtergevel is geopend in vier traveeën, waarvan de eerste en de derde is uitgewerkt als trapgevel, doorbroken door licht getoogde gekoppelde vensters in een rechthoekige omlijsting.

De voorgevel wordt afgelijnd door een houten omlopende kroonlijst op modillons met dropmotief. Het houten schrijnwerk is bewaard. Een bakstenen bestrating, waarin een oude bakstenen waterput zit, begrenst de voorgevel.

Tegen de noordelijke zijgevel van het westelijk bijgebouw werd achteruitwijkend een lager koetshuis aangebouwd omstreeks 1880. Het betreft een bakstenen rechthoekig volume van twee traveeën breed en één bouwlaag hoog onder een zwart tichelen zadeldak op houten korbelen en afgewerkt met lobvormige windborden aan de noordelijke zijpuntgevel. De gevel wordt doorbroken door twee getoogde poorten met behouden houtwerk. Op de sluitstenen van de poorten staat het wapenschild van de familie le Candele. In de zijgevel zit een rondboogvenster. Witte natuursteen wordt decoratief gebruikt voor de plint, muurbanden, boog- en sluitstenen en gesinterde baksteen voor de muurbanden en begrenzing van de fries. De noordelijke gevel van het koetshuis heeft speciaal voegwerk van grijs en wit, dat verwerkt is tot een geruit motief. Het westelijk bijgebouw is vandaag ingedeeld in twee aparte bouwdelen gescheiden door een afgesloten binnenmuur. Het linker (zuidelijk) gedeelte van drie poorttraveeën breed vormt een aparte woonentiteit met aanpalende groenzone, afgesloten met een haag en een tuinmuurgedeelte. De rechter poorttraveeën behielden hun kenmerkend voorkomen als koetshuis en stalvleugel met paardenboxen. Een opmerkelijk en waardevol erfgoedelement is het bewaard plafond in bakstenen troggewelven tussen metalen liggers. De ruime zolderverdieping behield zijn dakconstructie. De achthoekige torenspits heeft een ingewikkeld gebinte;

28° lustpaviljoen. In de zuidoostelijke hoek van de ringgracht staat een lustpaviljoen. Het is bereikbaar via een kleine houten brug op houten palen en heeft een eenvoudige ijzeren reling. Het kleine paviljoen heeft een 18de-eeuws uitzicht en werd in de 19de eeuw aangepast in neotraditionele stijl.

Het lustpaviljoen betreft een verankerde bakstenen constructie op een vierkante plattegrond, gebouwd op een oudere kalkzandstenen onderbouw. Het leien gebogen tentdak wordt getooid door een piron. De gevelzijden zijn geopend met getoogde vensters afgewerkt met gedeeltelijke hoekblokken, schiet- en steigergaten in stenen omlijstingen. Een kleine rondbogige deur met kalkzandstenen dagkanten, imposten, sluitsteen en druiplijst geeft toegang tot het paviljoentje. Het betreft een aan de buitenzijde witgeschilderde, opgeklampte vleugel deur met uitgewerkte makelaar met loofwerkmotieven.

Het lustpaviljoen heeft een interieuraankleding in laat-classicistische stijl. Het plafond en de wanden zijn bepleisterd en beschilderd in pastelkleuren. Het plafond is versierd met fijne lijsten in stucwerk en met een centraal medaillon met voorstelling van de Heilige Geest, afgebeeld als een duif in stralenkrans. Aan de binnenzijde is de in houtkleur geschilderde toegangsdeur verdeeld in omlijste rechthoekige panelen, die versierd zijn met fijn oplegwerk. Het houten bolkozijn met verdiepte omlijsting is ingevuld met ongekleurd glas in lood. De bevloering is van hout;

29° stoeterij. De voormalige stoeterij Lunden vormt een semi-gesloten complex, gelegen in het zuidwesten van het kasteeldomein, op de hoek van de Warandestraat met de Driesstraat. Het semi-gesloten complex van de vroegere stoeterij werd opgetrokken in twee bouwfases in neotraditionele stijl. De bakstenen paardenstallen, met aansluitend aan de straat een dienstwoning, staan geschikt rond een onregelmatig driehoekig binnenplein. Een poortgebouw met kasteelallures verbindt de noordwestelijke met de zuidwestelijke stallen. De toegang tot de site van de stoeterij gebeurt via een ijzeren hek aan de Warandestraat of bijkomend via een korfboogpoort in de zuidwestelijke stallen. Het ijzeren pijlpuntenhekken staat tussen bakstenen pijlers met breukstenen plint en hardstenen deksteen, bekroond door een betonnen gesteelde bol. Het geschilderd hek heeft een aflopend beloop van de makelaar naar de bovenregel toe, versierd met een krulmotief;

30° dienstwoning bij de stoeterij. Deze dienstwoning uit 1910 staat links van het toegangshek, aansluitend bij de westelijke stalvleugel. De woning is opgebouwd uit verspringende volumes van twee bouwlagen hoog op een onregelmatige en geknikte plattegrond. Het geheel is eclectisch opgebouwd, grotendeels in neotraditionele stijl en met invloeden van de cottigestijl. De baksteenbouw vat aan op een gecementeerde plint en wordt bedekt door een pannen zadeldak. De gevels zijn versierd met gecementeerde muurbanden en ruitvormige verluchttingsgaten of steigergaten van gesinterde bakstenen. De getoogde muuropeningen hebben afwisselend een bakstenen en een gecementeerde omlijsting met hoek- en negblokken. De boogstenen zijn uitgewerkt in gesinterde baksteen. Het grotendeels bewaard houtwerk van de ramen en de strokendeuren is geschilderd en heeft een roedeverdeling. Er zijn sporen zichtbaar van de grotendeels verdwenen houten kroonlijst en van de windborden op consoles. De erfgevel van de dienstwoning is geknikt en bestaat uit een verspringende lijstgevel gecombineerd met een puntgevel. Het gelijkvloerse niveau heeft een bestemming als berging. Het woongedeelte bevindt zich op de eerste verdieping en is bereikbaar via een buitentrap aan de erfzijde. In de oksel bevindt zich de stenen toegangstrap onder een pannen lessenaarsdakje. Onder de trap zit in de stenen muur een hondenhok met kleine houten rondboogdeur ingewerkt. Voor het centrale raam van de westelijke puntgevel bevindt zich op de eerste verdieping een terras met houten korbelen, afgezoomd met een houten hekwerk. Boven deze raampartij zit op de tweede verdieping een opgeklampte houten laaddeur. Het ijzeren takelsysteem aan de dienstwoning is bewaard. De oostelijke zijgevel van de woning heeft een klimmend boogfries en een uitgewerkte schouw op consoltjes. De westelijke gevel werd deels aangepast.

De tweedelige zolderverdieping van het woonhuis behield zijn kapconstructie en dakbeschot. De zoldervloer bestaat uit houten platen;

31° stalvleugels van de stoeterij. Alle stalvleugels zijn opgetrokken in baksteen en zetten aan op een gecementeerde plint. Elke muuropening stemt overeen met een deurtravee en herbergt één paardenstal. De langgerekte gevels tellen één bouwlaag onder zwarte en rode pannen. De geveleinden zijn versierd met gecementeerde hoekblokken en

- worden bekroond door laadvensters onder lage zadeldaken. De getoogde staldeuren onder segmentboog van gesinterde baksteen zijn telkens omlijst in alternerende bakstenen en gecementeerde hoek- en negblokken; geflankeerd door ruitvormige verluchtingsgaten van gesinterde bakstenen. De rechthoekige tweeledige houten staldeuren hebben een getoogd bovenlicht met roedeverdeling. De deuren zijn geschilderd. Zij bewaren tevens het oorspronkelijk hang- en sluitwerk.
- a) Oostelijke stalvleugel met woonhuis. De vrijstaande oostelijke stalvleugel werd gebouwd in 1904 en is dertien traveeën breed. De laatste vier traveeën worden ingenomen door een klein éénlaags woonhuis.
 - b) Noordelijke stalvleugel. De noordelijke stalvleugel telt negen traveeën en dateert eveneens uit 1904. Aan de achterzijde is een bakstenen volume onder lessenaarsdak aangebouwd als opslagplaats voor hooi of zadelhuis.
 - c) Westelijke stalvleugel. In 1910 werd de noordelijke stalvleugel aan de linkerzijde uitgebreid met een poortgebouw en tevens verlengd met een haakse westelijke stalvleugel van tien en zes traveeën, licht verspringend en doorbroken door een overdekte doorgang met houten poortafsluiting onder een bekronend laadvenster;
- 32° poortgebouw van de stoeterij. Een poortgebouw met kasteelallure werd toegevoegd in 1910. Het vormt het sluitstuk tussen de westelijke en de noordelijke stalvleugel. Het monumentaal volume is drie traveeën breed en één bouwlaag hoog onder een plat dak. De buitenste traveeën worden ingenomen door paardenstallen, De bakstenen erfgevel op gecementeerde plint vertoont bovenaan een lichte uitkraging op een dubbele rij gesinterde baksteen, dat bekroond wordt door kantelen en overhoekse pijlers. Centraal zit een rondboogpoort met getoogde staldeur en geflankeerd door ruitvormige verluchtingsgaten. Langs de veldzijde is het poortgebouw op een gelijkwaardige maar meer kenmerkende wijze uitgewerkt door het gebruik van afgeronde hoeken, die voorzien zijn van ronde torentjes (rondelen) met kantelen en pseudo-schietgaten op een uitkragende halfronde sokkel. De flankerende deuropeningen werden omgevormd tot een blinde venstertravee, gedicht met baksteen en gecementeed;
- 33° houten schuur in het parkbos. De pittoresk ontworpen schuur grenst vlak aan de Warandestraat en is gelegen aan de rand van het parkbos ten zuiden van het kasteel. De rustieke schuur, 'Suskeskot' genoemd, werd opgericht in de eerste helft van de 20ste eeuw en deed dienst als paardenstal en later als bergplaats voor machinerie. Het betreft een in bruine kleur geschilderde houtbouw op een bakstenen voet. De hoge middelste constructie onder zadeldak is gedekt met Vlaamse pannen en is afgewerkt met windborden. Het dak wordt bekroond door een overhoeks geplaatste dakruiter onder een leien tentdakje met ijzeren bekroning. De (verweerde) dakruiter onder een leien tentdakje met ijzeren bekroning is decoratief versierd met knoestige takken. De hoge constructie wordt aan weerszijden geflankeerd door een lagere aanbouw onder lessenaarsdak gedekt met zwarte pannen. De dragende pilaren zijn aan de buitenzijde afwerkt als knoestige boomstammen en staan op een korte voet van witte stenen. De deur- en vensteropeningen zijn rechthoekig en worden omlijst door knoestige takken. Delen van de oorspronkelijke balkons onder de laadvensters zijn nog aanwezig. De houten plankendeur (verweerd) behield zijn metalen hengsels. Het houten vakwerk en de open kapconstructie bleven bewaard in het interieur;
- 34° parkaanleg. De parkstructuur bestaat uit een aanleg in laat 19de-eeuwse landschappelijke stijl met een afwisseling van graasweiden, hooilanden en parkbosbestanden. De walgracht rond het kasteleiland heeft een kleine sierlijke uitstulping in de richting van de voormalige stoeterij;
- 35° zuidelijke toegangsdreef vanuit de Warandestraat. De zuidelijke toegangsdreef met een lengte van ongeveer 200 meter is een gekasseide dreef in overwegend kalkzandsteen (vermoedelijk Diegemse kassei, tonrond aangelegd, met een kantopsluiting van boutissen in gelijkaardige steensoort) langs beide zijden deels beplant met tamme kastanjes;
- 36° oostelijke toegangsdreef vanuit de Westvaardijk. De oostelijke toegangsdreef met een lengte van ongeveer 425 meter, georiënteerd op een zijtoren van het kasteel, is een halfverharde dreef in steenslag, langs beide zijden beplant met een dubbele rij bruine beuken. Aan de zijde van de Willebroekse Vaart is de dreef afgezet met acht hardstenen

- paaltjes. De dreef gaat over in een bochtige halfverharde toegangsweg die uitkomt aan het poortgebouw. Bij de overgang staan nog twee identieke hardstenen palen;
- 37° moestuin met muurserre, gemetste waterput en nutsgebouw. Ten oosten van de zuidelijke toegangs-dreef ligt een grote moestuin, waarvan de noordelijke en oostelijke zijden bestaat uit een hoge fruitmuur. De toegang is centraal in de noordelijke tuinmuur ingepast en is voorzien van een dubbel ijzeren hek. De makelaar wordt beëindigd door een medaillon getooid door een baronnenkroon. Het geschilderd hekwerk, identiek aan het toegangshek in de Warandestraat, is gevat tussen bakstenen pijlers met hardstenen deksteen en bekroond met een hardstenen gesteelde bol. De noordelijke tuinmuur verspringt in hoogte op de plaatsen waar zich muurserres bevonden. Daarvan is één compartiment met muurserre bewaard, een constructie op bakstenen sokkel met schrijnwerk in metalen glasroedenverdeling onder lessenaarsdak. In de oostelijke tuinmuur is een kleine deuropening met bewaard houten schrijnwerk. Centraal in de noordelijke helft van de moestuin is een gemetste waterput gebouwd waarvan het houten windwerk met metalen ketting bewaard is.
In de noordoostelijke hoek van de moestuin bevindt zich een klein bakstenen nutsgebouw van anderhalve bouwlaag onder pannendak met deels bewaard schrijnwerk;
- 38° kleine hoeve. Aan het Langstraatje resteert een kleine hoeve zonder erfgoedwaarde. Aan de westzijde ervan is een muurserre bewaard. De inplanting van de woning en de positie van de moestuin zijn behouden. Het hoeveperceel is min of meer ingekapseld in de parkaanleg;
- 39° bomencollectie. Een groot deel van de huidige beplanting in de omgeving van het kasteel, zowel bomengroepen als solitaire bomen, dateert van na 1900, van het interbellum of zelfs van na de Tweede Wereldoorlog, maar het rond 1870 vastgelegde landschappelijk stramien werd daarbij geëerbiedigd. Tot de naoorlogse generatie behoren onder meer een groep Amerikaanse amberbomen langs de zuidelijke toegangs-dreef, een gewone esdoorn, een gewone plataan, een groepje Oostenrijkse dennen wat verderop, enkele treurwilgen langs de slotgracht en een zilverlinde op het kasteleiland.
In het oostelijke parkgedeelte staan meerdere solitaire bomen en bomengroepen waaronder een zomerlinde, een gewone plataan, een tweetal zomereiken en vooral twee monumentale ceders, een Libanonceder ten westen van de zuidelijke toegangs-dreef en een Atlasceder ten oosten ervan. Er werd recent ook een nieuwe collectie aan bijzondere eikenbomen aangeplant naast enkele andere bijzondere parksoorten.
In de randen van de parkbosbestanden staan nog enkele omvangrijke gewone beuken, bruine beuken en een gewone es. Op het kasteleiland resteert nog een solitaire winterlinde;
- 40° siervazen. Op twee plaatsen net buiten het kasteleiland, ter hoogte van de zuidelijke vlakke brug en ten noorden van het kasteel, in de aslijn van de dreef vanuit het sterrebos, staan hardstenen tuinvazen. De getooide vazen zijn geplaatst op een hoge hardstenen sokkel.

Art. 3. De algemene doelstelling van de bescherming als monument is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Elke ingreep of functie moet de beschermde erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en erfgoedelementen respecteren en ondersteunen. Dit vereist een geïntegreerd en duurzaam beheer waarbij de impact van ingrepen of functiewijzigingen op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht niet wordt overschreden. In het kader van een verantwoorde herbesteding zijn nieuwe ondersteunende functies mogelijk. Het maximaal behoud van authentiek materiaal is daarbij belangrijk, zonder elke vernieuwing te willen uitsluiten. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen, maar ook de toepassing van een duurzame beheers- en ontwikkelingsvisie om het behoud van het erfgoed in de toekomst te garanderen. Voor het beschermd monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt het behoud van de hoge ensemblewaarde van alle gebouwde elementen gevormd door de éénheid van stijl toegepast op het exterieur van het kasteel

- en de bijgebouwen, maar ook op de stalvleugels en de dienstwoning van de vroegere stoeterij. Het behoud van de typerende stijkenmerken van de neotraditionele zand- en baksteenstijl vormt een kerndoelstelling van de bescherming. De herkenbaarheid van de vormgeving van de buitengevels en van de complexe bedakingen van alle bouwvolumes wordt vooropgesteld;
- 2° de bescherming beoogt het behoud van de historische configuratie en de herkenbaarheid van de typologie van een kasteelcomplex, nog sterk refererend naar een feodaal kasteel met flankerende losstaande bijgebouwen geschikt in een U-vorm rondom een open ereplein binnen een volledig omgracht kasteleiland toegankelijk via een poortgebouw met boogbrug;
 - 3° met betrekking tot het exterieur van alle bouwvolumes binnen het beschermde kasteeldomein, meer bepaald het kasteel, de voormalige stoeterij met dienstwoning, de bijgebouwen, het poortgebouw met brug, het lustpaviljoen, de houten schuur, het nutsgebouw in de moestuin, beoogt de bescherming het behoud van de buitenarchitectuur, qua volumewerking, herkenbaarheid van de typologie, bouwhoogte, gabarit, beeldwaarde, materiaalgebruik en afwerking, met inbegrip van het schrijnwerk, de decoratieve gevelementen, het siersmeedwerk en de dakbekroningen. Voor het nutsgebouw en de muurserre in de moestuin is het behoud van de buitenarchitectuur, qua volumewerking, herkenbaarheid van de typologie, bouwhoogte, gabarit en beeldwaarde belangrijk;
 - 4° het behoud van de neotraditionele vormgeving van de venster- en deuropeningen in de buitengevels van het kasteelgebouw, van het oostelijk en het westelijk bijgebouw en van het lustpaviljoen is essentieel. Indien vervanging van het buitenschrijnwerk noodzakelijk is, is het aangewezen te opteren voor een vervanging naar historisch model dat aansluit bij het oorspronkelijke ontwerp;
 - 5° bij omvangrijke restauratieve ingrepen in de buitengevels, aan de dakconstructies en aan de binnenmuren van het kasteelgebouw kan een bouwhistorisch onderzoek en materieel-technisch onderzoek waardevolle informatie vrijgeven over het oude feodale kasteel, waarover nog weinig historische gegevens beschikbaar zijn;
 - 6° de in kern authentieke hoektoren vormt een te behouden verbindingselement met het 'Oud kasteel';
 - 7° specifiek voor de oostelijke kasteelvleugel of 'Oud kasteel' wordt het behoud van de bestaande planindeling, van de binnenstructuren op het gelijkvloerse niveau en op de bovenliggende niveaus vooropgesteld;
 - 8° het interieur van de oostelijke kasteelvleugel of 'Oud kasteel' vormt de kern van de bescherming. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de luxueuze aankleding en decoratie van alle voorname vertrekken. Het behoud wordt beoogd van de bijna museale collectie van de authentieke laatgotische en renaissance schoorsteenmantels, van de paneeldeuren en de lambriseringen in renaissancestijl, de balklagen met geornamenteerde kraagstenen en plafondbeplanking, het vensterschrijnwerk van de kruis- en kloostervensters ingevuld met glas in lood en soms met figuratieve medaillons, de binnenluiken en in het bijzonder van de decoratieve goudlederbehangsels en andere wandbehangsels op de muurwanden;
 - 9° de waardevolle collectie van 17de- en 18de-eeuwse goudlederbehangsels van verschillende types, patronen en motieven in de diverse kamers van de oostvleugel of 'Oud kasteel' vertonen lacunes en ook aantasting van het materiaal. Goudlederbehangsel is een delicate materie met een ingewikkelde samenstelling en vraagt daarom specifieke zorgen en blijvend nazicht. Om de erfgoedwaarde te verhogen is daarom een duurzame conservatie en/of restauratie te overwegen;
 - 10° de kruis- en kloostervenster in de muuropeningen van het 'Oud kasteel' en de kleine lichtopeningen in de muren van de hoektoren zijn ingevuld met glas-in-loodramen, waarvan sommige een centraal medaillon van gebrandschilderd glas met gekleurde figuratieve tekening hebben. De bescherming beoogt het behoud van de hoge erfgoedwaarde van de medaillons;
 - 11° de bescherming beoogt het behoud van de historische inkom tot het kasteleiland via de gekasseide boogbrug en het monumentale poortgebouw in directe relatie tot het

- behoud van de formele aanleg van het ovaalvormige, grotendeels gekasseide ereplein met beboomd gazon en vlakke brug;
- 12° voor het behoud van het oostelijk bijgebouw en van het westelijk bijgebouw zijn van belang: de vormgeving, de herkenbaarheid van de typologie, de beeldwaarde, het buitenaanzicht, de bouwhoogte, het gabarit, de materialentypologie, de inplanting binnen het kasteleiland en de ruimtelijke en visuele verbondenheid met het kasteelgebouw. De woonruimten binnen de beide bijgebouwen zijn aangepast en hebben weinig erfgoedelementen bewaard, waardoor hier meer mogelijkheden zijn voor aanpassingen en nieuwe invullingen;
- 13° de bescherming beoogt het behoud van de historische configuratie van de vroegere stoeterij als een semi-gesloten complex samengesteld uit drie grote stalvleugels met poortgebouw geschikt rondom een bijna driehoekvormig binnenplein met een aangebouwde dienstwoning aan de straat. Een opwaardering van het geheel, vertrekkende vanuit een totaalvisie en uitgaande van een groepering van functies kan tot een passende invulling van het gebruik van de gebouwen leiden, bijvoorbeeld als manege of stoeterij;
- 14° voor het behoud van de dienstwoning, de grote stalvleugels en het poortgebouw van de stoeterij zijn van belang: de vormgeving, de herkenbaarheid van de typologie, de beeldwaarde, het buitenaanzicht, de bouwhoogte, het gabarit, de materialentypologie, de inplanting op de binnenplaats en de ruimtelijke en visuele verbondenheid tussen de stalvleugels. De beeldwaarde van de dienstwoning kan verhoogd worden door de later toegevoegde leien op de westgevel te verwijderen. De leefruimten in de dienstwoning zijn aangepast en bezitten geen waardevolle erfgoedelementen, waardoor hier meer mogelijkheden zijn voor aanpassingen en nieuwe invullingen, mits dit geen negatieve invloed heeft op de uitwendige erfgoedkenmerken en -elementen van de dienstwoning;
- 15° de historische stalvleugels hebben nood aan een totale heropfrissing;
- 16° een opwaardering van de binnenplaats van de stoeterij is na te streven, teneinde de zichten op de architecturaal waardevolle stalvleugels opnieuw vrij te maken. Het verhogen van de algemene beeldwaarde kan bereikt worden door het oorspronkelijk en open karakter van de driehoekige koer terug te brengen. Speciale aandacht wordt gevraagd voor de oorspronkelijke kasseiverharding. Bij herstel of heraanleg wordt het aanvullen van ontbrekende gedeelten met gelijksoortige materialen aanbevolen;
- 17° de historische verbondenheid tussen het kasteel en de site van de vroegere stoeterij kan visueel versterkt worden door het bestaande verbindingsspad binnen de parkaanleg te herstellen;
- 18° de bescherming beoogt het behoud van de houten schuur met zijn kenmerkende rustieke (knoest)architectuur;
- 19° de bescherming beoogt het behoud en het aangepast beheer van de structuur van de laat 19de-eeuwse parkaanleg met verlandschappelijke walgracht, graasweiden, hooiweiden en parkbosbestanden;
- 20° de bescherming beoogt tegelijk het behoud van het bosrijke aspect in de kleine parkbosbestanden, in overeenstemming met de kwaliteitsdoelstellingen voor de corresponderende habitattypes en dierenpopulaties. Specifieke populatiedoelstellingen voor bedreigde diersoorten en kwaliteitsdoelstellingen voor bijzondere habitatkenmerken dienen in acht genomen te worden. Tijdelijke publieksactiviteiten in het park kunnen worden georganiseerd, mits deze geen permanente nadelige invloed hebben op de erfgoedwaarden en de fauna en flora;
- 21° de beide toegangsdreven dienen behouden te blijven. Bij een procentueel hoge uitval van dreefbomen dient een herstel te gebeuren door een gelijkjarige heraanplant met kwalitatieve en gelijksoortige bomen volgens de huidige plantafstanden en plantverbanden. Het kasseiwerk in de zuidelijke toegangsdreef dient behouden te blijven. De zichtas vanuit de oostelijke toegangsdreef op de hoektoren van het 'Oud kasteel' dient gerespecteerd te worden. De bestaande afsluitpalen ter hoogte van de Westvaardijk dienen behouden te blijven, wenselijk met herstel van de kettingen. De beschadigde exemplaren kunnen vervangen worden, eventueel door verplaatsing van de twee afsluitpalen ter hoogte van het Langstraatje;

- 22° het eventueel herwaarderen van paden in het park dient zich te baseren op een studie van het historisch kaartmateriaal, terreinanalyse en indien nodig een tuin-archeologisch onderzoek;
- 23° de moestuin dient herkenbaar te blijven als een deels afgesloten tuinruimte door behoud van de bakstenen ommuring in het noorden en het oosten, de omhaging in het westen en de gracht in het zuiden. Aan de noordzijde, in relatie tot de te bewaren muurserre, het nutsgebouw en de waterput, kan een open tuinkarakter nagestreefd worden. De muurserre kan op basis van de vroegere omvang heropgebouwd worden en samen met het nutsgebouw herbestemd worden. De recentere verbossing aan de zuidzijde kan verwijderd worden en vervangen door een meer geschikt grasland- of boshabitat. Het hekwerk van de centrale toegang van de noordelijke tuinmuur en de deuropening in de oostelijke tuinmuur dienen behouden te blijven;
- 24° voor de kleine hoeve met muurserre geldt het behoud van de inplanting van het hoofdvolume met naastliggende moestuin;
- 25° de bijzondere bomengroepen en solitaire parkbomen, opgenomen in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan, dienen als houtig erfgoed behouden te blijven. Bij uitval of afsterven dient tijdig voorzien te worden in verjonging en in het verwijderen van concurrerende opslag. Ook gerichte heraanplant van solitaire loof- en naaldboomsoorten wordt aanbevolen. Het herstel van de plaatselijk bewaarde gemengde afsluitingshaag langsheen de Warandestraat is wenselijk;
- 26° de twee siervazen dienen op locatie behouden te worden;
- 27° het wateraanvoersysteem van de gehele omgrachting van het kasteleiland vraagt regelmatig nazicht en onderhoud om verlanding te voorkomen;
- 28° bij het herschilderen van de ijzeren hekken (private inkom Warandestraat, de toegangspoort van de moestuin, het toegangshek van de vroegere stoeterij) kunnen de traditionele kasteelkleuren worden heraangebracht, eventueel op grond van een kleurenonderzoek;
- 29° de bescherming beoogt het behoud van het open zicht op de majestueuze achtergevel van het kasteelgebouw vanop de noordelijke oever van de omgrachting.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water en van bodemingrepen die het fysisch milieu en de standplaats van het houtig erfgoed kunnen beïnvloeden;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van het dakvolume, de dakbedekking, de dakconstructie en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, koepels, poorten, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;

- e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
- 5° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur van alle bouwvolumes, met inbegrip van de kelderniveaus onder het maaiveld, gelegen binnen de beschermde afbakening als monument:
 - a) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe binnenstructuren;
 - b) het uitvoeren van werken die de indeling van het interieur wijzigen.
 Deze toelatingsplichten gelden niet voor het nutsgebouw en de muurserre in de moestuin, de gerenoveerde hoeve Langestraatje 25 en de dienstwoning van de vroegere stoeterij;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur van de hier opgesomde bouwdelen: de volledige oostelijke kasteelvleugel of 'Oud kasteel' met hoektoren, de zolder- en kelderverdiepingen van de westelijke kasteelvleugel, van het oostelijk en westelijk bijgebouw, het paardenstalgedeelte met koetshuis binnen het westelijk bijgebouw, het lustpaviljoen, de houten schuur, de historische stalvleugels met poortgebouw van de stoeterij:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaal-technisch onderzoek;
 - b) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - c) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerk, inclusief de lambriseringen, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - d) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - e) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - f) het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van de historische wandbekleding en het historische behangsel, in het bijzonder met betrekking tot de goudlederbehangsels in de diverse kamers van het zogenaamd 'Oud kasteel' of de oostelijke kasteelvleugel, zoals opgenomen in dit beschermingsbesluit;
 - g) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen, zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties; met uitzondering van de installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende visuele impact hebben op het waardevolle interieur. Deze uitzondering geldt niet voor de oostelijke kasteelvleugel of 'Oud kasteel';
- 7° het uitvoeren van graafwerken die de stabiliteit van de gebouwen en constructies in gevaar kunnen brengen;
- 8° het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
- 9° het plaatsen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van publiciteit voor korte en in de tijd beperkte evenementen, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van tijdelijke publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m², aan te brengen;
- 10° het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad met houten, ontschorste smalle palen, ten behoeve van veekering;
- 11° het aanleggen, ophogen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
- 12° elke reliëfwijziging van de bodem, wijziging van het hydrografisch netwerk of werk dat impact kan hebben op het grondwaterpeil;
- 13° het vellen of beschadigen van bomen en struiken opgenomen in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan, met uitzondering voor dode

- bomen en niet meer productieve fruitbomen, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van deze bomen en struiken tot gevolg kan hebben;
- 14° het aanplanten van bomen en struiken die geen vervanging zijn van afgestorven of verdwenen bomen en struiken;
 - 15° het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
 - 16° het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
 - 17° het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - 18° het organiseren van grote evenementen die het normaal gebruik van het beschermd onroerend erfgoed overstijgen of van andere activiteiten die een permanente rustverstoring van waardevolle of bedreigde fauna en flora in het gebied veroorzaken;
 - 19° het scheuren van grasland of het omzetten van grasland in akkerland van:
 - a) historisch permanent grasland: een halfnatuurlijke vegetatie die bestaat uit grasland dat gekenmerkt wordt door het langdurig grondgebruik als graasweide, hooiland of wisselweide met cultuurhistorische waarde of met een soortenrijke vegetatie van kruiden en grassoorten waarbij het milieu meestal wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van sloten, greppels, poelen, uitgesproken microreliëf, bronnen of kwelzones;
 - b) overig grasland in de groengebieden, parkgebieden, buffergebieden, bosgebieden, valleigebieden, brongebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang, agrarische gebieden met bijzondere waarde, natuurontwikkelingsgebieden, gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen met als overdruk overstromingsgebied, wachtbekkens en militaire domeinen, ontginningsgebieden die een van de bestemmingen, vermeld in dit artikel, als nabestemming hebben, op de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen met toepassing van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening;
 - 20° het plaatsen of wijzigen van oeverbeschoeiing;
 - 21° het achterlaten van slib;
 - 22° het omzetten van akker- of grasland naar bos.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE